

Moderne medisin: Triumfer og begrensninger

Michael Bliss
The making of modern medicine
 Turning points in the treatment of disease.
 104, ill. Chicago, IL: The University of Chicago
 Press, 2011. Pris USD 18
 ISBN 978-0-226-05901-3

I vår tid avtegner det seg ofte et negativt bilde av medisinsk forskning og praksis, hvor det fokuseres på u håndterlige autoimmune sykdommer, medikamentelle bivirkninger, antibiotikaresistens og maktesløshet overfor nye smittestoffer, det være seg hiv- eller sars-virus. Her kommer så den kanadiske historikeren Michael Bliss (f. 1941) og dokumenterer, ved bruk av velvalgte eksempler, hva den moderne medisin har oppnådd gjennom de siste hundreårene.

Forfatteren dveler ved tre hendelser: koppeepidemien i Montreal i 1885, etableringen av Johns Hopkins University og Hospital i Baltimore, USA og oppdagelsen av insulin i Toronto, Canada, i 1921–22.

Under koppeepidemien i Montreal i 1885 var mortaliteten svært høy. Årsaken må ha vært at det ikke ble gjennomført verken effektiv isolasjon eller vaksinasjon. Koppevaksinasjon var kjent siden slutten av 1700-tallet, men i Montreal fryktet folk til tider vaksinasjonen mer enn sykdommen. Og det fantes en sterk antivaksinasjonsbevegelse. Et fatalistisk syn på sykdomsepidemier var fremherskende: Barn ville bli rammet, og noen ville dø. Slik hadde det alltid vært. Det var Guds vilje.

Vi forflytter oss så til Baltimore, hvor finansmannen Johns Hopkins (1795–1873) i 1867 ga mesteparten av sin formue til opprettelsen av et universitet og et hospital, som begge kom til å bære hans navn. Det ble arbeidsplassen for William Osler (1849–1919), «the best-known, best-loved, and most influential physician in America». I sin kjente lærebok *The Principles and Practice of Medicine* (1) forfektet han en empirisk og vitenskapelig basert medisin. Hans behandling av kretinisme med thyroideaekstrakt ble sett på som et medisinsk mirakel. En annen kjent lege knyttet til Hopkins var kirurgen Harvey Cushing (1869–1939) som bl.a. utviklet metoder til behandling av hypofysetumorer.

Michael Bliss har medisinsk historie som spesialområde. Hans arbeid er preget av stor grundighet og kildekritikk, noe som ikke minst viser seg i *The Discovery of Insulin* (2). Avgjørende for oppdagelsen var forskningsmiljøet ved Department of Physiology, University of Toronto, representert ved John J.R. Macleod (1876–1935) og James B. Collip (1892–1965).

I et sluttkapittel reflekterer Bliss over menneskets maksimalt oppnåelige livslengde, som han ikke tror kan bli vesentlig mer enn 100 år, selv om vår forventning er at den medisinske vitenskapen skal hjelpe oss til å leve for alltid, unge og friske.

Dette er en lettlest og informativ bok som anbefales til leg så vel som lærd, både som en motvekt til det ensidig negative bilde av moderne medisin, som i dag ofte avtegner seg i medie verdenen, og som en påminnelse om at biologien setter grenser for himmelstormere.

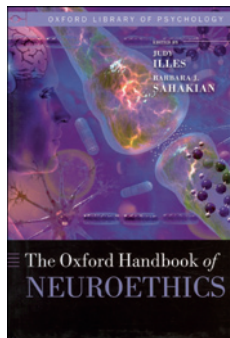
Oddmund Søvik

Institutt for klinisk medisin
 Universitetet i Bergen

Litteratur

1. Osler W. *The principles and practice of medicine*. New York: Appleton, 1892. [8. utg. 1912].
2. Søvik O. Hvem oppdaget insulinet? *Tidsskr Nor Legeforen* 2011; 131: 968–72.

Fascinerende reise i neuroetikk

Judy Illes, Barbara J. Sahakian, red.
The Oxford handbook of neuroethics
 935 s, tab, ill. Oxford: Oxford University Press,
 2011. Pris GBP 90
 ISBN 978-0-19-957070-6

Denne boken er et meget omfattende oppslagsverk om neuroetikk eller, som redaktørene forklarer i forordet, et «compendium of chapters presenting key issues, complementary discussion and critical debate at the intersection of brain and ethics».

Verket er resultatet av et samarbeid mellom en rekke sentre og består av 51 kapitler skrevet av bl.a. nevrologer, nevrokirurger, psykiatere, radiologer, psykologer, forskere i bioetikk, jurister og filosofer fra sentre i Canada, USA, Tyskland og Storbritannia. Med sine 935 sider søker bidragsyterne å dekke samtlige felter som skal definere neuroetikk.

Redaktørene har delt boken i sju deler for å dekke alle aspekter av feltet. Jeg må innrømme at jeg på forhånd ikke hadde reflektert spesielt over hva begrepet «neuroethics» dekker, men jeg ble imponert over omfanget av emner. Det er ikke helt lett å se logikken i inndelingen, men titlene er presise, og innholdsfortegnelsen er detaljert nok til at leseren lett kan finne det han/hun leter etter og er spesielt interessert i, f.eks. etikk og mesenchymale celler, etikk og neuroetikk anvendt i forhold til straffeloven eller etikk og kliniske forsøk i u-land.

Neuroetikken forstås her i meget bred forstand. Alle felt der hjernen er involvert, er med – fra rent forskningsrelaterte problemstillinger til etiske aspekter ved fremtidige terapier, ikke minst terapi, og bruken av nevrovitenskap i rettsaker, markedsføring, helse, politiske debatter osv. Det er en fascinerende reise for den som ønsker å lese fra perm til perm. Kapitlene tar oss fra filosofiske betraktninger til teologi, psykologi, jus, politikk, behandling, økonomi, nevrovitenskap, nevrobiologi, genetikk m.m. Til tross for omfanget er hvert kapittel originalt og særegent, og det er, forbausende nok, få repetisjoner. Grunnen er at de forskjellige forfatterne har vidt forskjellige innfallsvinkler. En svakhet er kanskje mangelen på bilder og andre illustrasjoner, og flere kapitler kunne sikkert ha vært presentert på en mer moderne og tiltrekkende måte. I tillegg er det variasjoner mellom kapitlene. Noen er velskrevne og lettleste, f.eks. kapittel 39 om jus og neuroetikk, mens andre er atskillig tyngre.

Det er vanskelig å tenke seg en lege – ikke bare nevrolog, nevrokirurg eller nevropsykolog – som ikke vil ha utbytte av denne boken. Også de som ikke vil ha direkte nytte av den, vil kunne nyte betraktningene om etikk og helseturisme, etikk og medier og mange flere emner. Formatet gjør det mulig å bruke den som oppslagsverk, takket være en god indeks og presis inndeling. Jeg kan trygt anbefale den til alle.

Chantal Tallaksen

Klinikk for kirurgi og nevrofag
 Oslo universitetssykehus, Ullevål